

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 โดยในบทนี้จะกล่าวถึงกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะได้กล่าวเป็นลำดับไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มประชากรเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 ที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ระหว่างปีการศึกษา 2533-2534 จำนวน 1,256 คน และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 ที่ดำรงตำแหน่ง ครู 1 ครู 2 อาจารย์ 1 อาจารย์ 2 อาจารย์ 3 ระหว่างปีการศึกษา 2533-2534 จำนวน 10,550 คน รวมกลุ่มประชากรทั้งสิ้นจำนวน 11,506 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล ระหว่างปีการศึกษา 2533-2534 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตร ยามาเน่ (Yamane', 1973 : 727-728)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

- n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน จำนวนประชากร
 e แทน ค่าความคลาดเคลื่อน .05

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร ยามานะ (Yamané, 1973 : 727-728) จากประชากรจำนวน 11,806 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 คน

1.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร และขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโดยถือเกณฑ์ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละกลุ่ม จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 53 คน และขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 335 คน

1.2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร และขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในแต่ละจังหวัด โดยถือเกณฑ์สัดส่วนประชากรของจังหวัดนั้น

2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูตามจำนวนที่ได้ดังกล่าวโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังปรากฏรายละเอียดตามตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายจังหวัด

สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด	จำนวนประชากร *		จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	
	ผู้บริหาร	ครู	ผู้บริหาร	ครู
ยะลา	248	2200	10	80
ปัตตานี	422	3391	17	124
นราธิวาส	391	3214	18	117
สตูล	195	1745	8	64
รวมทั้งสิ้น	1,256	10,550	53	335

* ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 2533 : 10-12.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ

แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-list) เพื่อถามข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และจังหวัดที่ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยใช้สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรอิสระในการวิจัย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทัศนคติของผู้บริหารและครูต่อการปฏิบัติงาน

งานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 70 ข้อ ภายใต้ภารกิจงาน 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. นโยบายและแผน	10	ข้อ
2. การจัดสรรงบประมาณ	10	ข้อ
3. การยุบ รวมโรงเรียน	10	ข้อ
4. การแต่งตั้งผู้บริหารการศึกษา	10	ข้อ
5. การพิจารณาความดีความชอบ	10	ข้อ
6. การออกระเบียบปฏิบัติ	10	ข้อ
7. การปฏิบัติงานอื่นที่กฎหมายกำหนด	10	ข้อ

ผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 จะประมาณค่าทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเป็น 5 ระดับ โดยมีน้ำหนักคะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended

Questionnaire) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดอิสระที่จะเสนอแนะ พร้อมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ตามภารกิจทั้ง 7 องค์ประกอบ

2. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างและดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ หน้าที่ และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยตรงของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด เพื่อต้องการทราบโครงสร้างและเนื้อหาโดยละเอียด รวมทั้งศึกษางานวิจัยที่สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทราบรูปแบบของเครื่องมือ รายละเอียดของเครื่องมือ โดยศึกษางานวิจัยของ ปรีชา ทิมเสนศรี (2532 : 72-73) พิณัญญา ศรีสิทธิยานนท์ (2534 : 170-174) วิจิตร ปราณิธรรม (2527 : 69-75) สุบิน เสมียนรัมย์ (2527 : 256-

273) พิน คงพูล (2529 : 71-81) และ พลจิต สำเภา (2531 : 37-48)

2.2 กำหนดขอบเขตของคำถามจากตัวแปรที่จะศึกษา ตามเนื้อหาซึ่งเป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดจะต้องปฏิบัติ จำนวน 7 องค์ประกอบ คือ นโยบายและแผน การจัดสรรงบประมาณ การยุบ รวมโรงเรียน การแต่งตั้งผู้บริหารการศึกษา การพิจารณาความดีความชอบ การออกระเบียบปฏิบัติ และการปฏิบัติงานอื่นที่กฎหมายกำหนด

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและแนะนำให้แก้ไขปรับปรุง

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างและเนื้อหา ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

2.4.1 อาจารย์ประพันธ์ พรหมมณี ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี

2.4.2 อาจารย์ปลื้ม มุญศรี ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี

2.4.3 อาจารย์ลีลา สุวรรณนิมิตร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปัตตานี

2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญเสนอกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขตามความเหมาะสม

2.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วในครั้งสุดท้ายไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี

2.7 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบ และทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น ปรากฏผลดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าความเชื่อมั่น วิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามที่เสนอของผู้บริหารและครู
ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ในเขต
การศึกษา 2

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ การประถมศึกษาจังหวัด	ระหว่างข้อ	จำนวนข้อ	จำนวน คน	ค่าความ เชื่อมั่น
นโยบายและแผน	1-10	10	30	0.91
การจัดสรรงบประมาณ	11-20	10	30	0.90
การยุบ รวมโรงเรียน	21-30	10	30	0.99
การแต่งตั้งผู้บริหารการศึกษา	31-40	10	30	0.99
การพิจารณาความดีความชอบ	41-50	10	30	0.81
การออกระเบียบปฏิบัติ	51-60	10	30	0.93
การปฏิบัติงานอื่นที่กฎหมายกำหนด	61-70	10	30	0.94
คุณภาพทั้งฉบับ	1-70	70	30	0.98

จากตาราง 2 แสดงว่า ค่าความเชื่อมั่น คุณภาพแบบสอบถาม ที่เสนอของ
ผู้บริหารและครูต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดในเขต
การศึกษา 2 ทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา ($\alpha = \text{Coefficient}$)
ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นสูง เรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ
แต่ละองค์ประกอบดังนี้ การยุบ รวมโรงเรียนและการแต่งตั้งผู้บริหารการศึกษา
($\alpha = 0.99$) การปฏิบัติงานอื่นที่กฎหมายกำหนด ($\alpha = 0.94$) การออกระเบียบ
ปฏิบัติ ($\alpha = 0.93$) นโยบายและแผน ($\alpha = 0.91$) การจัดสรรงบประมาณ
($\alpha = 0.90$) และการพิจารณาความดีความชอบ ($\alpha = 0.81$) โดยคุณภาพรวมทั้ง
ฉบับ ($\alpha = 0.98$)

วิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 ซึ่งมีผู้บริหารและครูสังกัดอยู่ และเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอนุญาตให้แจกและเก็บแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามไปทำการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และบางแห่งก็ขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอนั้น ๆ ช่วยดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้ ภายใน 15 วัน

อนึ่ง เพื่อป้องกันการหลุดหาย และป้องกันการเปิดเผยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดบรรจุซอง ซองละ 1 ชุด ก่อนจะส่งถึงมือผู้ตอบแบบสอบถาม

การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยอาศัยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกระทำตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้คืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
2. นำข้อมูลมาลงรหัสและบันทึกลงชื่อเพื่อเตรียมวิเคราะห์
3. เขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าต่อไปนี้

3.1 หาค่าร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรอิสระจากแบบสอบถามตอนที่ 1 คือ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 หาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ทิศนะของผู้บริหารและครูต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ในแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยหาเป็นรายข้อ แต่ละองค์ประกอบ และองค์ประกอบรวม

3.3 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับทัศนระของผู้บริหารและครูในแต่ละงานและแต่ละองค์ประกอบ

3.4 การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ทัศนระต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดทั้ง 7 องค์ประกอบ เปรียบเทียบตามทัศนระของผู้บริหารและครูที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และจังหวัดที่ปฏิบัติงานต่างกัน

3.5 ทดสอบค่าเอฟ (F-test) จากวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับ ทัศนระของครูต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด โดยเปรียบเทียบตามทัศนระของครูที่ปฏิบัติงานในจังหวัดที่ต่างกัน ถ้าพบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย จะทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ตามวิธีการของทูกีย์ (Tukey's HSD test)

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 ทั้ง 7 องค์ประกอบ วิเคราะห์โดยการรวมและสรุปเพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลระดับทัศนระของผู้บริหารและครู ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 ในแต่ละงาน และแต่ละองค์ประกอบ โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งระดับทัศนระออกเป็น 5 ระดับ สำหรับแปลผลค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม หมายความว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงใด จะแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้

- 4.50-5.00 แปลความหมายว่า มีทัศนระอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 3.50-4.49 แปลความหมายว่า มีทัศนระอยู่ในระดับเห็นด้วย
- 2.50-3.49 แปลความหมายว่า มีทัศนระอยู่ในระดับไม่แน่ใจ

1.50-2.49 แปลความหมายว่า มีทัศนอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

1.00-1.49 แปลความหมายว่า มีทัศนอยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในข้อนั้น}}{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามนั้นทั้งหมด}} \times 100$$

1.2 หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) โดยใช้สูตร (Walpole, 1983 : 29)

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนข้อมูล

1.3 หาค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละองค์ประกอบ (Arithmetic Mean) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N \times I}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนข้อมูล

I แทน จำนวนข้อของคานั้น

1.4 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร
(Ferguson, 1981 : 64)

$$SD. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach,
1970 : 160-161) โดยใช้สูตร

$$\alpha_K = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_{Xi}^2}{S_{x_t}^2} \right]$$

เมื่อ	α_K	แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	K	แทน จำนวนข้อของเครื่องมือ
	S_{Xi}^2	แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	$S_{x_t}^2$	แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม โดยใช้สูตรของ ฮินเกิล, เวอร์สมา และ เจอร์ส (Hinkle, Wiersma and Jurs, 1982 : 214)

$$t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) S_1^2 + (n_2 - 1) S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

เมื่อ t แทน ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสองกลุ่ม
 \bar{X}_1 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
 \bar{X}_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
 n_1 แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
 n_2 แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
 S_1^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
 S_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
df มีค่า เท่ากับ $n_1 + n_2 - 2$

4. การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) ระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้สูตร (Hinkle, 1982 : 261)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F แทน ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)
 MS_B แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MS_W แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

5. ทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ หลังจากพบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ด้วยวิธีการของทูเคย์ (Tukey's HSD test) ใช้สูตร (Kirk, 1982 : 116-118)

$$HSD = q_{\alpha; p, v} \sqrt{\frac{MS \text{ error}}{n}}$$

เมื่อ HSD แทน ค่าวิกฤตของทูเคย์ ย่อมาจาก Honestly Significant Difference

$q_{\alpha; p, v}$ แทน ค่าที่เปิดได้จากตารางสถิติสโตวเดนไทซ์เร้นจ์ (Studentized Range Statistic) โดยเปิดที่จำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ P และที่ดักกรีออฟฟรีดอมของ MS error ($v = n-p$)

MS error แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวน

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

สูตร กรณีจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน (บุญชม ศรีสะอาด, 2532 : 333)

$$\bar{n} = \frac{K}{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} + \dots + \frac{1}{n_K}}$$

เมื่อ \bar{n} แทน ดัชนีกลางฮาร์โมนิค

K แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

n_1 แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มที่ 1

n_2 แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มที่ 2

n_K แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มที่ K